

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. marcija 1873.

Obseg: Razpis državnih daril za sirarske združbe. — Zboljšanje zemljišč. — Sadjereja na Gorenskem. — Vsaj v pisanji kažimo edinost! — O stranki pravice ali pravni stranki Avstrijski. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis državnih daril

za sirarske združbe.

C. k. ministerstvo kmetijstva je v ta cilj in konec, da bi se več gospodarjev na planinah skupaj vzelo in za napravljanje sira v združbo stopilo, z oklicem od 19. svečana t. l. razpisalo sledeče premije ali darila:

dve premiji po 600 gold. in k vsaki premiji še zlato medalijo za sirarske združbe, ktere vsaki dan najmanj iz 400 bokalov mleka naredé mastnega sira, ki ga potem skupaj prodajo;

tri premije po 300 gold. in k vsaki premiji sreberno medalijo za sirarske združbe, ktere ali le na pol masten ali pust sir iz sladkega mleka napravljajo ali ga vsak dan iz manj kakor 400 bokalov naredé.

Za te premije se morajo oglašiti ali na planinah že obstoječe sirarske združbe ali take, ki se bodo še le letošnje poletje ustanovile. — Oglasi za take premije se morajo skrajni čas vložiti do 15. novembra (listopada) letošnjega leta c. k. ministerstvu kmetijstva po poti c. k. deželne vlade ali pa kmetijskih družeb.

Vsaka taka združba mora obstajati najmanj iz 10 družbenikov z enacimi pravicami.

V prošnjah za kako tako premijo se mora razložiti:

- kako dolgo obstoji združba in kdo jo je ustanovil;
- koliko družbenikov šteje zdaj;
- v katero občino spadajo;
- koliko glav mlečne živine šteje družba;
- ali samo mleko skupaj rabijo za sir ali pa tudi pašo imajo na skupni račun;
- kako se glasi družbena pogodba (poverjeni prepis te pogodbe naj se priloži);
- ali se dela sir v lastnem ali v najem vzetem poslopji, in kako je to narejeno;
- ali se gorkomer (termometer) rabi pri mleku, iz kterege se sir dela;
- kako je plačan sirar in morebiti še drugi pomočniki;
- koliko mleka se vsak dan in koliko v vsem skupaj podela v sir;
- kaj se še prideluje iz mleka in kako se ostanki (siratka, pepel) porabi;
- kam se mlečni izdelki (sir, maslo) skupaj prodajo in po kateri ceni;
- koliko se je zadnja leta sira itd. naredilo in koliko skupilo; kolikošni so bili stroški in koliko čistega dobička je vsak družbenik potegnil.

Meseca decembra t. l. se bodo premije podelile.

Ker se sirarstvo na planinah zdato povzdigniti more le po poti združenih moči, zato ministerstvo hoče podpirati take združbe.

Zboljšanje zemljišč.

Slabe njive so ali zeló peščene in kremenine, zeló ilovne, ali v zatišji, ali premokrotne, ali pa puste.

Če so zeló peščene in kremenine, treba je najprej pregledati, kako globoko da kremen seže. Včasih je pod ne zeló debelim plastom peska debel plast ilovno-apnene zemlje. Taka njiva se bo dala kmalu prav dobra narediti, ker ilovica mokroto obdrži in se bo z gnojem in z napeljano dobro prstjo kmalu popolnoma dobra naredila.

Če seže pesek in kremen globoko, jej je treba ilovice obilno napeljati, in to po taki njivi enako razgrniti, in jo z apnenim in drugim gnojem dobro pognojiti, da se bodo po apnu redivni deli iz kremenca izbudili in odločili, ilovica pa bo potrebno vlago obdržala in rastline dobro rediti mogla.

Če je njiva zeló ilovčna in toraj premokrotna, pretežka, ki se v močvirnih letih vode preveč napije, v suhih pa se preveč strdi, treba je obilno peska po taki njivi razgrniti, da se trda in mrzla zemlja zrahlja in se prevelika mokrota iz nje oceja. Včasih je ilovica malo globoka, potlej pa pride globokejši lega peska, ali nanesine, ali kake druge baže zemlje; taka se bo dala z manjšo mero peska kmalu popraviti. Če gré pa ilovica zeló globoko, se jej mora več peska ali kremenca dati, in vse to še z dobrim gnojem pognojiti; najboljši, če je nekoliko apna v gnoji.

Če je zemlja v zatišji, v hosti, da solnce ne more do nje, je boljše tako njivo opustiti in z drevnim semenom obsaditi, da bo les rastel, ako se brez večje škode njiva na solnce djati ne more.

Je pa ktera njiva v dolini premokrotna, ali pri vodah, da pri nalivih voda na njo stopa, je tako njivo boljše za travnik obrniti, kakor pa pripustiti, da jo povodnji zalivajo, ali jej zrahljano dobro zemljo in gnoj odnašajo.

Če je pa njiva sicer pusta, to je, da je živež za rastline zgubila, treba je jo dobro gnojiti.

Slabi travniki so ali premokri, ali presuhi, ali pa sicer oslavljeni.

Kar se mokrote tiče, potrebujejo travniki sploh več mokrote memo njiv. Toraj jim zeló hasne, če se jeseni ali zgodaj spomladi na nje voda napeljuje, najbolj kaka apnena ali sicer gnojna voda, postavimo, iz vasi po grabnih, posebno po laporu v do-

lino tekoča. Take z razpuščenim gnojem napojene vode so travnikom zelo koristne. Druge čiste vode so sicer manj tečne, vendar so vselej koristne za pomok travnikov. Se vé, da je dobro jim gnojilnih reči, če je mogoče, dati, da se jih napijó in ž njimi travniki gnojé. V bolj gorkih krajih, na pr. na Laškem pri Bresci, Lodi, si napeljujejo gnojne vode na travnike, da jih še celó po petkrat v letu kosé. Tudi pri nas se vidijo travniščiné pri vaséh, kjer se pri nalivih gnojna voda iz vasi na-nje steka, da so zelo rodovitne in se po trikrat v letu kosé.

Če pa voda na travnikih zastaja, se koreninice žlahnih in sladkih trav zatopé in muzgaste postanejo, ter po tem več ne rastejo. Takim travnikom se premokrotnim reče, in le skisano mrvo ali klajo od kislih rastlin dadó, ktere v vodi rastejo, na pr. loček, cedilje in druge. Takim tudi gnoj nič ne pomaga, ampak treba je, če jih hočemo popraviti, grabne narediti, in tako sparjeno, s kisló mrvo okisano vodo odpeljati, da se osušé. Takim travnikom je drenaža neprecenljiva pomoč. Po tacihi mokrotnih travnikih se najde obilo mahú, ki po odpeljani vodi se zmanjša, pa ga vendar še nekoliko ostane. Tak mah bo posejani pepél končal, ali pa tudi še z ostrimi branami še potrga, se po tem pograbi in za nastel zaleže. Je travnik tako od zastajoče vode rešen in mah z njega iztrebljen, ne bo težko, ga kmalu v dober stan djati. Loček, preslica in cedilje, ki le v vodi rastejo, bodo kmalu v suhem travniku minuli, in dobra trava se bo brž zaplodila, posebno če se s pepélom ali pa z apnom večkrat dobro potrosi, in s sniporjem, to je, z dobrim senénim drobom, večkrat poseje, ali pa z dobrimi čistimi travnimi semeni.

Nekteri travniki pa so presuhotni, posebno taki, kateri bolj v bregih ležé. Taki dadó v mokrotnih letih sladko, dobro in tudi obilno klajo, in se dajo take brežnine v nekterih krajih, če je po prvi košnji še mokrotno, dvakrat kositi. V suhih letih pa je večidel od tacihi malo dobička, tako, da se komaj enkrat na njih malo klaje nadržá. Močno se taki travniki popravijo, če se sadnega drevja po njih dovolj nasadí, ki senco dela in zemlji potrebno vlago dalje ohrani. Pod takim drevjem raste lepa in dobra klaja, in še sadje dá lep dobiček. Da tudi takim brežninam pepél in apno dobro storita, pričajo obilne skušnje.

Travniki v dobri, malo senčni dolini, ne močirni, so najboljši. Pa tudi taki, še celó pri vodi, ostanejo včasih slabi, in se tudi voda ne dá na-nje drugače kakor z velikimi stroški napeljati, kar se ne izplača, posebno če so majhni. Nekteri taki travniki počasi oslabé, trava ostane majhna, in ne dajo skoraj nič dobička. Če se pomladi, še bolje pa jeseni z brano dobro prevlečejo, potlej s stanjšano gnojnico polijó, ali pa z dobrim bolj mehkim gnojem potrosijo, ki se spomladi spet pograbi in domú na gnojišče speljá, se dajo popraviti. Taki travniki v dolinah in pri vodah imajo večidel globoke nanesíne razne baže. Veliko redivnih reči v njih spí; ko pa take reči na zrak pridejo, posebno če se taki travniki jeseni zorjó, da pozimi razzebejo, se v vlagi redivne reči kmalu zbudé, in nove v tako zemljo vsejane rastline obilno rodé. Če bi pa povodnji na take travnike stopale, bilo bi napak jih zorati, ker bi povodnji zemljo odnašale. V takošnih okoliščinah je bolj travnike pustiti kakor so, in jih z gnojnico, z apneno vodo in tudi s slano vodo časi ter časi polivati ali s pepélom potresati.

Če so pa oslabljeni travniki v takem kraji, da se brez skrbi zorjó, jih, če hočemo, pozneje spet v travnike pustimo, dobro pognojimo in z deteljo obsejemo,

in jih potlej, ko detelja mine, pridno s senénim drobom ali pa s senénim semenom posevamo in z brano prevlečemo. Počasi bodo to spet dobri travniki, posebno če se od časa do časa gnojé.

Sadjereja na Gorenskem.

Približala se nam je zopet vesela spomlad, da bomo drevesca presajali in cepili. Zadnji čas je že cepičev narezati, s kterimi bomo divjake ali nežlahna drevesca požlahnili.

Cepiči pa so bolj ali manj žlahni. Kdor nima domá žlahnega sadja, takemu je treba skrbeti, da si žlahnih cepičev poišče drugod, kakor sem tudi jaz skoz več let skrbel, da sem skupaj spravil čez 600 lepih in imenitnih sort v svojo drevesnico. Jez imam že cepičev narezanih čez 300 sort, pa jih za naprej bom imel do 600 sort, hruševih in jabelčnih (iz Francoskega, Nemškega, Angleškega sem dobil cepičev najboljšega plemena), tudi češpljevih veliko sort posebno debelega plemena. Vsaka sorta veljá pri meni po 5 krajcarjev, pa cepiči so taki, da se jih lahko po 10 cepičev iz ene sorte naredí in tedaj 10 divjakov cepi in požlahni.

Popolnoma močna odrasla drevesca jabelk za presajanje dajem po 30, hruške po 40, črešnje po 30, češplje po 33, breskve po 33, mrgolane po 33 krajcarjev. Tudi imam murve 2- in 3letne s šibami od 3 do 6 čevljev visoke in prav lepe, ki jih dajem po 2 krajcarja.

Kdor bi za imenovana drevesa kaj veselja imel, mu jih lahko pošljem po pošti ali železnici. Al še enkrat opomnim, da je že zadnji čas za presajanje in cepljenje.

Na jesensko naznanilo sem sicer veliko sadnih dreves prodal, vendar imam še čez 1000 prav močnega, posebno hrušovega drevja pritličnega po 30 krajc. Lepe divje konstanje dajem po 40 kr., jesihova drevesa po 30 kr.

Kdor želi imenovana drevesa z imenom, naj priloži za vsako sorto 3 kr. za pisarne opravke.

Andrej Net na Kokrici pri Kranji.

Dostavek vredništva. Oče Net! K temu dostavku treba se nam zdi dodati sledečo opazko. Noben bolji sadjerejec ne sme kupiti mačka v žaklji, to je, sadnega drevja brez imena. Zato bi Vi, ki spadate med cenjene naše sadjerejce, ne smeli nobenega drevesa prodati brez dodanega imena. Kdor drevesa le kupuje po lepi rasti in gladki koži, pa mu ni mar, kakošen sad rodi drevo, tak gospodar je še starokopitar, komur ni mar za žlahno jabelko ali hruško. Zato moramo mi in Vi ljudí siliti, da vedó, kaj kupijo. Zato, oče Net! skrbite za to, da si napravite imenik sadnih dreves, ki jih na prodaj stavite, ta imenik dajte tiskati in take iztiske razpošiljajte, kakor delajo nemški in drugi vrtnarji.

Slovstvene stvari.

Vsaj v pisanji kažimo edinost!

Kakor da bi koga bolela blagodejna enoličnost, katere so se bili zadnja leta slovenski pisatelji po večjem poprijeli, prikazala se je nedavno po nekaterih časnikih na enkrat pisava prej neznana. Zlasti se odlikuje s tem, da vsem ženskim samostavnikom, končujočim se na soglasnik (in moškim, ki se jim je v množini žensko sklanjanje priljubilo), v drugem padeži množnega števila pripenja ne samo *i*, nego *ij*, naj ima *i* naglas ali ne! Piše se: nima kostij, pet pedij,